

מראי מקומות - קידושין מ"ז

מהא דמחלק בין מנחת ואוכלת בציור דבזו ובזו, אבל אינו מחלק כן בציור דבאלו דאי' בברייתא בפירוש. ותי' דאם לא היינו מוקמי' הא דבאלון וכו', באלו, אלא הי' מיירי בזו ובזו, א"כ כמו דע"כ יש לחלק בין מנחת ובין אוכלת בציור זה, אף אם לא מחלק הברייתא כן בפירוש, י"ל דה"ה בהא דבאלו יש לחלק כן אף אם לא מחלקי' כן בפירוש, ושוב ליכא ראי' לרבא.

(ג) **דמר סבר מלוה להוצאה ניתנה - פרש"י**, ואפי' אם הוא בעין. וכ' הפני יהושע דהוכרח רש"י לפרש כן מכח המשך הסוגיא, דמקשינן לרב ממלתא דרשב"א ורבנן דכ"ע ס"ל דמקדש במלוה במקודשת, והתם מיירי דהמעות בעין, אלמא דאפי' בכה"ג ס"ל לרב דלהוצאה ניתנה.

(ד) **ומר סבר מלוה לאו להוצאה ניתנה - כשפי' רש"י** הא דמלוה להוצאה ניתנה, כ' דהיינו דאינו חייב להעמידה בעיסקא שתהא מצוי' בכל עת, וא"כ משמע דמ"ד לאו להוצאה ניתנה ס"ל דבאמת צריך להיות בעיסקא בכל עת. וכ' הפני יהושע דהי' מוכרח לפרש כן, דאל"כ, מה שייך לומר דמלוה לאו להוצאה ניתנה, הא ודאי לכך לזה המעות, כדי להוציאם, אע"כ דהביאור הוא דצריכים המעות להיות בעיסקא באופן שמצויין לו בכל עת. אבל כ' התוס' רי"ד דרחוק הוא מן הדעת לומר כן, דצריך ליתן המעות בעיסקא דוקא. ולכן הוא פי' דמה דאמרי' דמלוה לאו להוצאה ניתנה, היינו דהיכא שהמעות בעין, לא הוי כאילו כבר ניתנה לה, אלא דנחשב עדיין שהוא שלו, וכיון שמחלה לה, אין לך נתינת כסף גדולה מזו.

(ה) **ושוין במכר שזה קנה, אי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במה קנה - ולכאו' מזה מבואר** דאם אמרי' מלוה להוצאה ניתנה, אז גם אין שייך לעשות מכר עם המלוה. ומכאן ק' על שי' הרמב"ם (מכירה ז', ד'), דס"ל דמכר במלוה קונה, אף דהגמ' כאן מסיק דבמילי אוחרי, וא"כ למה פסק דמכר במלוה קנה

(א) **אמר רבא, ל"ש אלא דא"ל בזו ובזו ובזו, אבל א"ל באלו, אפי' אוכלת נמי מקודשת - פרש"י**, דרק בזו ובזו, דלא גמרי קידושין, ולא נקנה לה עד נתינה אחרונה, וכבר היו מעות הראשונות מלוה. אבל באלו, דמיד הקנה לה בתורת קידושין, וכי אכלה מדידה קא אכלה, א"כ אם יש בכולן ש"פ מקודשת. וע' בטור (אה"ע ל"א, ו') שהביא מש"כ הרמ"ה, דאף אם אמר בזו ובזו, אם גמר כל דבריו קודם שקבלה אותן, כולן מצטרפות, אפי' אכלה ראשונה ראשונה. וביאור הדברים, דהבין דעיקר חידוש של רבא הוא דכיון דכבר נגמר דיבורו קודם שנתן לה התמרים, א"כ אף הראשונה לא בא לידו בתורת מלוה, ומדידה קא אכלה. אולם הביא מהר"י דס"ל דאף אם גמר דבריו קודם שקבלה אותן אינן מצטרפות, כיון שחלקן זו מזו. דהיינו, כיון דלא אמר "באלו" אלא בזו ובזו, א"כ אף דגמר דבורו מקודם, מ"מ ע"י שחילקן יוצא דאין כוונתו לגמור הקידושין עד לאחר מסירה האחרונה נויצא דנח' בעיקר ביאור דברי רבא, הרמ"ה ס"ל דכיון דגמר דבורו, על כן הכל נתן לה בתורת קידושין, והר"י ס"ל דכיון דמחלקן זו מזו, א"כ אין כוונתו לקידושין עד האחרונה, ורק היכא דא"ל באלו אמרי' דכוונתו שיהיו כולם לקידושין].
וע"ע בתוס' רי"ד, שביאר דמה דאם אמר בזו ובזו אם אוכלת הו"ל מלוה, אי"ז משום דיכול לחזור עד תמרה אחרונה, שהרי גם במקדשה באלו יכול לחזור עד תמרה אחרונה. אלא טעם הדבר הוא משום שכשאמר בזו ובזו, שלא כללם בדבור א', נראה שתלה כל עיקר הקידושין בתמרה האחרונה, ואם מונחות כולם בפניה מצטרפות, אבל אם היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינן מצטרפות, אלא חשובות מלוה אצלה עד שתקבל התמרה האחרונה. אבל כשאמר באלו, שכללן בדבור א', הקדושין תלה בכולן, וכל התמרות שוות בדבר, הלכך אפי' בראשונה אם יש בה ש"פ חלה הקידושין, ואם אין בה ש"פ הרי הוא מצטרפת עם האחרונות להשלים.

(ב) **האי באלון ברמון באגוז היכי דמי, וכו' - הק' הרשב"א**, למה צריך להוכיח דציור דאלון וכו' מיירי ב"באלו", הא הראי' לרבא הוא

שכ' רש"י דמקודשת בהנאת מחילת מלוה, ולא כ' דמקודשת בהמלוה גופא, ומשום דס"ל דמלוה לאו להוצאה ניתנה, היינו משום דכאן לא שייך הטעם דכ' רש"י לעיל, שיהא חייב להעמידה בעיסקא, לפי שכאן לא נשתייר ממנה כלום, ואם אפ"ה סברי רבנן דמקודשת, ע"כ אי"ז מטעם שמלוה לאו להוצאה ניתנה, אלא מטעם אחר הוא, ולכן פרש"י דמקודשת מדין הנאת מחילת מלוה.

(ט) היכי דמי, דאי דקביל עלי' אחריות, היינו מלוה- הק' הפני יהושע, מי דמי למלוה, התם היא נתרצית להתקדש במלוה, משא"כ בפקדון איכא למימר דאינה מקודשת, דמעיקרא לא היתה דעתה להתקדש במלוה, אלא במה שיש בעין, ועכשיו הא אינו בעין, ע"ש מש"כ בזה, והניח בקו'.

(י) במלוה ברשות בעלים לחזרה וה"ה לאונסין קמיפלגי- ע' בפני יהושע שהביא שהרשב"א הק' מסוגיין על שי' הרמב"ן (הובא בטור חו"מ ל"ט, ורל"ח), דכל היכא דהמלוה כ' השטר, אע"פ שהשטר עדיין הוא ביד הלוה, מ"מ הרי משעת כתיבת השטר נשתעבדו נכסי לזה, ולכן ממילא חייב המלוה להלוות לו המעות. והק' הרשב"א דמכאן מבואר דלא כן, דהא כאן מבואר דהמעות הם כבר ביד הלוה, ואי לאו טעמא דמלוה להוצאה ניתנה, כ"ע היו מודים דברשות המלוה הם, וא"כ, כשהמעות הם עדיין ביד המלוה, דשוב אין שייך הסברא דמלוה להוצאה ניתנה, א"כ לכאור' פשוט הוא דלכ"ע הרשות ביד המלוה לחזור, ודלא כדעת הרמב"ן, ולכן חולק הרשב"א על הרמב"ן.

(יא) או שהי' לו מלוה ביד אחרים והרשה עליהם- פרש"י, שכ' לה הרשאה עליהן. והק' הריטב"א, דממ"נ, אם בלא הרשאה נתנה לה כראוי, ל"ל הרשאה, וכדמבואר בב"ב (קעג). דכל שניתן לה כראוי אי"צ הרשאה. ואם לא ניתן לה כראוי, הרשאה מאי מהני לי', הרי לא הקנה לה כלום, שהרי ההרשאה אינו אלא נתינת רשות, והו"ל כמו שליחות לגבות החוב, ונמצא שלא קידשה אלא בדברים בעלמא. ולכן פי' הריטב"א דהרשה עליהם היינו שהשליטה עליהם עד שזכתה בהם,

(וגם הרמב"ם עצמו פסק [אישות ה', י"ג] דמקדש במלוה אינה מקודשת, ובסוגיין אין חילוק), ע' בראב"ד ובמגיד משנה שם. וע' בדברינו לעיל (כ"ח) דהארכנו בזה, ובמה דס"ל להרמב"ם דמקדש במלוה אינה מקודשת, ומהו החילוק בין מכר לקידושין.

(ו) התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך- הק' החזון איש (אה"ע מ', ו', ד"ה יש לע'), איך יעידו העדים על הקידושין, הרי לא ראו נתינת המעות, ואפי' אם ראו שנתן לה פקדון, דלמא נאנס ולא נשתייר ש"פ, ודלמא החזירה. ותי' דמשכחת לה שיתברר אח"כ ע"י עדים שמכירים פקדונו. וכ' דמכאן ראי' דחשיב קידושין בעדים אע"ג שאין עדי הקדושין יודעים אם הקידושין כדין עד שיבררו עדים אחרים. אבל כ' דכאן אפשר שהאיש והאשה נאמנין שיש לו בידה פקדון, דהא בידו לקדש קידושין כשרים, כיון ששניהם רוצים בקידושין ואינו חשוד לקלקל את הקדושין, וכן במקדש במלוה י"ל כן, דנאמנין שהי' כאן מלוה.

(ז) אם נשתייר הימנו שוה פרוטה, מקודשת- כ' הרא"ש (י'), "ונראה לי דהא דאמר' גבי פקדון אם נשתייר ממנו ש"פ מקודשת, היינו כשלא ידעה האשה כמה הי' הפקדון, ונתרצה להתקדש לו באותו פקדון הן רב הן מעט. אבל אם ידעה האשה סכום הפקדון, ונגנב או נאבד ממנה, אינה מקודשת, שלא נתרצית להתקדש לו אלא בסכום הפקדון שידעה שהיא בידה, וגם הוא אינו חייב להשלים, שלא הזכיר סכום בשעת הקידושין". וכ"כ הריטב"א, והוסיף דזהו רק כל זמן שלא אמר לה "בכל מה שהפקדתי לך", דאם אמר כן, אז אפי' אם חסר הפקדון שוה פרוטה אינה מקודשת. והפני יהושע כ' עוד ליישב דכיון דנתרצית להתקדש לו, דעתה שתתקדש בכל צד קידושין שימצאו באלו הקידושין. [ולכאור' זהו דלא דברי רעק"א שהבאנו לעיל (מ"ו) דבקידושין לא אמרי' דמהני קנין המועיל שעשה בב"א עם קנין שאינו מועיל, דבמלוה ופרוטה דעתה על המלוה, ואם אין הקידושין חלין משום המלוה, אין דעתה להקנות עצמה בשביל הפרוטה בלבד, ולכאור' דברי הפני' הוי היפוך דבריו, ויש לדחות.]

(ח) ובמלוה אע"פ שלא נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת- פרש"י, מקודשת בהיא הנאה דמחיל לה גבה. וכ' הפני יהושע, דמה

למימר לי' נייר בעלמא זביני לך. ויש לע', לדעת רבי דס"ל דאותיות נקנות במסירה, האם באמת המוכר יכול לטעון נייר מכרתי לך. ע' במשנה למלך (מכירה ו', י"א, ד"ה העולה) שפי' בדעת הרשב"ם, דמה שרבי ס"ל דאינו יכול לטעון כן, היינו משום דס"ל דאין שייך לחלק בין השטר והשעבוד, והוי כמו שקונה בית, דודאי קונה הדירה שבו, וה"ה הקונה שטר קונה השעבוד שבו, אבל רבנן לא ס"ל כן, אלא דשייך קנין על הנייר מלבד השעבוד, ולכן יכול לטעון דרק הנייר הי' כוונתו להקנות.

(טז) לא קנה עד שיכתוב- כ' הריטב"א בב"ב (עו.). דפשטות הלשון משמע דהכתיבה צריך להיות קודם המסירה, אבל הביא מרבו דצריך המסירה להיות קודם הכתיבה, דכיון דהכתיבה באה להקנות הראי' שבו, אינה חלה אלא על מסירת השטר, שכשם שכבר זכה בגופו של שטר, שיזכה עכשיו גם בראי' שבו, כי נתינת השעבוד בלא השטר אינו כלום.

ומה דנקט האי לישנא, היינו משום דבמלוה ע"פ איירינגן, דלית בה שום אופן הקנאה אלא מעמד שלשתן, וההיא לאו הקנאה ממש היא, אלא שעבוד שמשמעבד הלוה לזה. וע' בהמקנה שכ' דמה שצריך לכתוב הרשאה, היינו משום דבלא"ה לא סמכה דעתה כ"כ, שמא יכחישה, וכו'.

(יב) השואל קורדום- פרש"י, לעשרה ימים. ופי' היעב"ץ, דלדוגמא בעלמא נקטי', וה"ה פחות או יותר, ולאפוקי סתם שאלה, דבוה קיי"ל דהדרא מיד.

(יג) לא בקע בו לא קנאו- הק' הריטב"א, הא שאלה מתנה ליומא הוא ע"מ להחזיר, ואמאי לא קניי' שואל במשיכה, כמו במתנת מטלטלין דעלמא שנתן לזמן, שקונה במשיכה. ואף אם אינו קנאו במשיכה, איך קנאה בביקוע, איזה קנין הוא זה. ותי' דלא מהני משיכה, משום שאינו קונה גוף הדבר, ומשיכה לא מהני אלא על דבר שנקנית, וכאן אינו קונה אלא תשמישיו, ואי"ז חשיב גוף לפירות (ע"ש להסברו). ומה דמהני ביקוע לקנותו, אי"ז מן הדין, אלא תקנה דרבנן שתיקנו כדי שיהי' קיום לדבריהם, שלא יחזור בו בחצי מלאכתו של זה, ויפסיד פעולתו.

(יד) לעולם שטר חוב דאחרים- הק' תוס', מ"ש דבשטר חוב דידי' אינה מקודשת, ובשטר חוב דאחרים מקודשת, הא אידי ואידי מלוה היא. ותי' דשאני מלוה דידה, שלא נתן לה שום דבר חדש, משא"כ מלוה דאחרים, נהי שאין המלוה בעין עכשיו, מ"מ זכות הוא לו כאילו הוא בעין. והוסיף הרשב"א דגם זה אינו דומה למקדשה במנה והניח עליה משכון, דהתם נמי, אע"ג דנכנס לרשותה דבר מחודש, דהיינו שעבוד שנשתעבד לה, ואפי' אם נשתעבד לה בשטר, מ"מ הרי הוא לא הוציא שום דבר מרשותו להכניסו ברשותה, ואנן תרתי בעינן, שיוציא מרשותו ויכניס ברשותה.

(טו) וחכ"א בין כתב ולא מסר בין מסר ולא כתב, לא קנה עד שיכתוב- כ' הרשב"ם בב"ב (עו.), מה שצריך שטר הוא משום דאל"ה מצי